

למבוגרים בלבד!

זרורה זקל

פריד אבו-שקרה, מגיב ביצירתו למצוקות הזמן והמקום מנקודת מבט שממשיכה לראות את המחיר שמשלמים ילדים על "קדושת האדמה", כפי שנקט עמדה בתערוכתו: שני גנים, בגלריה הקיבוץ, 2000.

בחלל הגלריה ניצבות שתי יצירות שמהוות את מרכז הכובד בהצבה. **שולחן חול ודיפטיכון** רחב מידות. הדיפטיכון נוצר מהחתימת כפות ידיו שיצרו מבנה ערבסק-שחור, בעל טקסטורה קווית. בין שני חלקי הדיפטיכון קיים שבר/גבול, שלא מאפשר את החיבור המתבקש.

"**סדרת אריחי-אדמה**", תלויה על קיר הגלריה, האריחים נבנו מדגם ערבסקי עשוי חול ואדמה.

סדרות של עבודות קטנות תלויות על הקיר והן כוללות:

סדרת בולים, סדרה מטרידה, מסומנת בסמל הילד והילדה, אזהרה: למבוגרים בלבד! בסדרה, דימויי חתולים מיוחמים, משתגלים, נלחמים שהוחתמו בטביעות אצבעו של פריד. והם מוכרים כדימוי אלגורי למצבנו הקיומי גם מעבודותיו הקודמות של פריד.

סדרת לוחות זיהוי של מכוניות, לוחות פח שמוזיהים עם מכוניות משטרה, צבא, ורכב מהשטחים. בהם מוטבע מספר תעודת הזיהוי של אבו-שקרה. בולט בניהם הלוח הלבן, כהצעה, כאופציה לנטרליות, לביטול המיונים והסיכוי לנוע בדרכים מבלי להפך מטרה לירי.

סדרת ערבסק, סדרה שנוצרה מהחתימת אצבעות ידיו של פריד, והיא שובת עין במרקם הקווי הרגיש שלה. מרקם שמבטל את השטיחות המאפיינת ערבסק מסורתי. פריד חושף באריחי הערבסק "התמימים" ובשימוש שהוא עושה בחותמות משרד, אמירה חברתית פוליטית ומעו להשתמש באצבעו במקום שמייצג במובן הארצי את חותמת הפקיד בעל הסמכות ובמובן הרוחני אולי, את אצבע אלוהים. הדיבור המתמשך, שעורך אבו-שקרה עם האורנמט הערבסקי, השלד המרכזי באומנות האיסלאם. מעלה בכל פעם היבט שמערער את מוסכמות המסורת העיצובית שלו. בתערוכתו "רחמתק וולא ג'ינתק" "רחמנות ולא גן עדן", 2001, שתל פריד אלמנט נפחי ויצר אשליית עומק בתוך שפה שטוחה ובכך ביטל את המימד האידיאלי של הערבסק ועימת אותו עם המציאות.

אובייקט "שולחן - החול", מעורר שאלות. האם הוא מגדיר ומסמן טריטוריה? או אולי הוא מאין מבט-על? או נוף מלאכותי? האם לפנינו "שולחן מלחמה" שמשמש לסימולציות קרב? או אולי שולחן חול למשחקי ילדים?

מבט אל תוך השולחן חושף את הסימון: למבוגרים בלבד! ואת צבעי האדמה המגוונים שהורבאו מאדמות אוס-אל-פחם (ביתו של פריד אבו שקרה), כברי, ואדי עארה וחוף בצת. המעשה האמנותי מתייחס למעמדו של החומר שהופך לאריח נק. אורנמט שלא הושלם עיצובו. פריד יוצר ריטואל חדש שמנסה להתעלות מעל גאולת האדמה וקיום הברית עם הארץ, ולהציג מבט מתוקן על פי ראייתו, כי הרי לגעת באדמה זה כמו לגעת במיתוס לאומי.

העברת האדמה ממקומות בהם עברה תהליכי דריכה, כיבוש, הגדרת גבול, אלימות, מאפשר את גאולתה מארציותה והפיכתה לערבסק בעל פוטנציאל צמיחה אינסופי, פתוח, שטוח, חסר מסה כבושה. כאילו הונח כאן צעיף מכסה.

כמו קבוצת "אמני - האדמה" בשנות ה - 70, מנהל פריד דיאלוג עם האדמה. קדישמן יצר בשנות ה - 70 בלונדון עבודת געגוע, עבודת אדמה בשם: "אדמה בקועה". ריבוע מצולם של אדמה בקועה ומעליו זכוכית שהונחו על אדמה מוריקה, שילוב בין חיים ומוות.

פציעת האדמה כפעולה, היא מצב שאנו נתקלים בו ללא הרף, גם בהיבט האקולוגי וגם במצבי אלימות ומלחמה.

כתגובה, מציע למשל, סולימאן מנצור, אמן פלסטיני, את יצירתו שעוסקת באדמה, ובין עבודותיו קיים גוף עבודות המגיב למושג "הצומד" הצמודות לאדמה כאקט מחייב.

צורת הקובייה והריבוע שמופיעים אצל אבו-שקרה מופיעים גם אצל מיכה אולמן, ראוי לציון פרוייקט "מצר-מסר", שנות ה - 70, פעילות שפריד מנהל איתה דיאלוג. אלא, שריבוע האדמה אצל פריד מנותק מהקרקע. גם פריד מסית את המבט, למחוזות מושגיים, אבל אדמתו "גדולה מהחיים" היא הופכת למעין אידאה שמועברת לחלל הקובייה הלבנה - הגלריה. פריד אינו שוכח את המציאות ולכן אינו משלים את העיצוב ההרמוני ואף דואג להדגיש את שבריריות היצירה ואת האפשרות להרוס במחי יד את יופייה "הנצחי" ולהפכה כמו במשחקי ילדים לשדה מערכה בר-חלוף.

אצל אבו-שקרה, האדמה אינה מיתית, דתית או מחוברת לחוקי קניין, יצירותיו בתערוכה לא מוותרות לצופה על התיחסות ל"מצב" על אף המימד האסתטי שלהן והן מערערות את השקט הקיים לכאורה בזכות העיצוב "המושלם".

יש בקנה המידה של השולחן, האריחים, לוחות הזיהוי והבולים רמו לקנה מידה אנושי, לנוכחות האדם ומוסריותו.

פריד אבו שקרה, מעלה לדיון שאלה מתבקשת, האם לוקחים המבוגרים בחשבון במהלך מאבקי הכוח, את האפשרות לגדל ילדים שוחרי חיים ושלוש בטריטוריה מטרפת, חסרת מנוח ורחימות, או אולי, אין כאן מקום לילדים, אלא למבוגרים בלבד!